

with iron rivets. A few bone and antler artifacts were glued together. Softened binding plates were fastened to the relief surface. Later an ornamentation followed. Circledrills were used by bone-markers to cut off circle ornament.

The article describes the process of the manufacture of bone-were and antlerwere in Kernavė and reveals the diversity of material culture in Lithuania in the 13th–14th centuries.

FIGURE CAPTIONS

Fig.1. Elk antler. 1 - beam, 2 - skull, 3 - burr, 4 - palmation, 5 - tines

Fig.2. Deer antler. 1 - skull, 2 - pedicle, 3 - burr, 4 - tines, 5 - beam, 6 - crown

Fig.3. Longitudinal section of the deer antler. 1 - porous core, 2 - compact antler

Fig.4. Horn. 1 - skull, 2 - core, 3 - horn, 4 - dermis

Fig.5. Antler with the unuseable parts shaded. Based on the derbis found in comb maker's workshop excavation

Fig.6. Antler with the unuseable parts shaded. Based on the debris found in Kernavė excavation

Fig.7. Representation of different artifacts that could be made of deer antler. Based on antler find in Kernavė excavations

Fig.8. Artifact and storages made of bone and antler. 1,3,4,10,12,13 - pieces cut off from storages, 2,14 - storages and spoilage, 5-9 - antler nails, 15 - a binding plate

Fig.9. Tools. 1,2 - chisels, 3 - gouge, 4,5 - whetstones, 6,7 - cutters, 8,9 - circledrills

Fig.10. Knives

Fig.11. Artifacts and storages made of bone and antler. 1-4 - couplings, 5 - binding-plate with iron rivets, 6,8,9 - spindles, 7 - stamp, 10 - handle

Fig.12. Artifacts and storages made of bone and antler. 1,2,8 - binding-plates with antler nails, 3-7 - different binding plates and storages

Fig.13. Tines with points

Fig.14. Burrs attached to skull bones of the killed animals

Fig.15. Burrs from shed antler

Fig.16. Splitted burrs

Fig.17. Pieces of compact antler(storages)

Fig.18. Pieces of compact antler(storages)

Fig.19. Pieces cut off from storages

Fig.20. Pedicles attached to skull bones

Fig.21. Shavings of compact antler

Fig.22. Shavings of porous core

Fig.23. Pieces of porous core

Fig.24. Horn core with chop traces

PETERBURGO ARCHEOLOGIJOS INSTITUTAS IR LIETUVA

ALBINAS VIŠOCKIS

Lietuvos inteligentija mokslo sėmėsi įvairiai ir ne tik didžiuosiuose mokymo centruose. Iki šiol daugiau kalbama apie Peterburgo, Maskvos ar Tartu universitetus, Kelių ar Kalnakasybos institutus. Pažymėtina, kal dalis lietuvių išsilavinimą įgijo ir mažiau garsiose to meto mokyklose.

Buvusioje Tarybų Sąjungoje Peterburgo archeologijos instituto veikla istorikų plačiai netyrinėta, o Lietuvoje, net enciklopedijose jis visiškai neminimas.

Tiesa, dėl Pirmojo pasaulinio karo ir įvykių, po jo šis institutas didesnės įtakos Lietuvos archeologijos mokslo formavimuisi neturėjo, tačiau jis neatskiriama Lietuvos archeologijos bei archyvistikos mokslo istorijos dalis.

Leningrado istorijos archyve saugomas šio instituto archyvas (F 119) leidžia nors fragmentiškai apžvelgti jo veiklą ir paieškoti ryšių su Lietuva, jos istorija bei inteligentija.

Didėjant susidomėjimui senovės palikimu Rusijoje ir norui tą palikimą išsaugoti, 1873 m. buvo sudaryta komisija archyvams tvarkyti. Ji surinko pakankamai turtingą ir vertingą medžiagą apie tuometinę archyvų padėtį Rusijos imperijoje. Tada ir suvokta būtinybė sutvarkyti vietinius archyvus bei juos apjungti į administraciniu požiūriu vieningą specialią ar-

chyvinę įstaigą Prancūzijos, Belgijos, Italijos pavyzdžiu. Tačiau ta idėja dėl valstybės paramos stokos neįgyvendinta.

Nerasdamas valstybės pritarimo, N.Kalačiovas nutarė vis dėlto kurti institutą, ir konkretus pasirengimas tam pradėtas 1877 m. Kuriant institutą ir pirmaisiais jo veiklos metais instituto direktorius laiškais kreipėsi į įvairių gubernijų vadovybes, prašydamas viešai paskelbti apie instituto veiklą. Išliko duomenys, patvirtinantys, kad tokie laišškai buvo išsiųsti ir Vilniaus bei Kauno gubernatoriams [1]. 1877 m. spaudoje pasirodė skelbimai apie Archeologijos instituto atidarymą [2].

1878 m. senatorius N. Kalačiovas atidarė S. Peterburge Archeologijos institutą, privačiomis lėšomis ketverių metų bandomajam laikotarpiui. Archeologijos instituto pagrindinis tikslas, kaip nurodoma jo statuto 1 §, buvo "Rusijos senovės specialistų rengimas". Instituto klausytojais tegalėjo tapti tik asmenys, baigusieji kurios nors aukštosios mokyklos kursą (2 §). Pagal šį, pirmąjį, statutą, buvo numatyta skaityti: 1) bendrąją, ypač rusų, paleografiją; 2) Rusijos asmeninės ir visuomeninės ūities iki XVIII a. senienų kursą, ypač juridinę jo dalį; 3) chronologiją, geneologiją, numizmatiką, sfragistiką ir heraldiką, archyvistikos pagrindus

ir senovės geografiją apskritai, ypač Rusijos iki XVIII a. (7 §). Pagal 16 § prie instituto, be bibliotekos ir senienų kabineto, privalėjo būti pavyzdinis archyvo priemonių rinkinys - vieni pirmiausia ir archyvinės rodyklės.

Mokslas buvo nemokamas ir truko dvejus metus. Pasižymėjusieji moksluose klausytojams instituto pedagogų tarybos nutarimu buvo skiriama stipendija iš specialaus fondo, formuojamo iš asmeninių aukų instituto labui. Baigusieji mokslo kursą įgydavo atitinkamą atestatą ir galėjo naudotis instituto tarpininkavimu gaunant darbo vietą [3].

N. Kalačiovas kuriamo instituto pavzdžiu pasirinko Paryžiaus "Ecole des chartes".

Pirmaisiais instituto gyvavimo metais jo išlaidos siekė 15000 rb; po 3000 rb direktoriui profesoriams išlaikyti, stipendijoms; 4000 rb patalpoms nuomoti, bibliotekai, raštininkams ir tarnams samdyti, apdovanojimams; 2000 rb apšvietimui, knygoms ir kanceliarinėms prekėms pirkti [4].

Vėliau imperatorius vis dėlto pratęsė Archeologijos instituto veikimo laiką iki 1883.09.01 [5]. 1884 m. gaunamas imperatoriaus palaiminimas kurti gubernijose mokslines archyvinės komisijas, jų veiklą susiejant su institutu.

1883 m., tarpininkaujant liaudies švietimo ministru, buvo išsirūpinama kasmetinė 6000 rb subsidija trejiems metams. Pasibaigus šiam laikotarpiui, ji buvo palikta kaip pastovi [6]. Direktoriaus N.Pokrovskio iniciatyva valstybinė subsidija institutui padidėjo nuo 6000 iki 18000 rb metams. Pati mokymo įstaiga buvo pripažinta valstybine. Institutas iš Vasilijaus salos persikėlė į miesto centrą. Buvo leidžiami tęstiniai leidiniai "Sbornik archeologičeskogo instituta" ir "Vestnik archeologii i istorii".

Valstybės paskirtą subsidiją gerokai papildydavo privačių žmonių aukos.

Palaiptai, visų pirma aukojant privatiems asmenims bei įstaigoms, susidarė turtinga instituto biblioteka, senienų muziejus ir net įvairiapusis archyvas.

Pirmuoju instituto direktoriumi tapo jo kūrėjas Nikolajus Kalačiovas. Direktorius buvo prilygintas IV klasės imperijos valdininkui, o tai atitiko generolo majoro laipsnį Rusijos armijoje. N. Kalačiovas mirė 1885.10.25. Antruoju direktoriumi tapo profesorius I.Andrejevskis, trečiuoju - Truvorovas, nuo 1896 m. - N. Pokrovskis.

Dėstytojų skaičius nebuvo pastovus. Štai tiek dėstytojų dirbo institute įvairiais metais: 1878 - 3; 1885 - 4; 1879-1881 ir 1883-1884 - 6; 1882 ir 1887 - 7; 1886 - 8; 1890-1892 - 9; 1888 -

11; 1889, 1893-1895 - 12 dėstytojų ir tt [8]. Pastaraisiais skaičius išsilaukė ir vėlesniais metais. 1900 m. institute dirbo 12 profesorių.

Įkūrusiam institutą N.Kalačiovui labiausiai rūpėjo archyvistika, kuria jis propagavo pirmuosiuose archeologų suvažiavimuose. Tai turėjo pasekmių nustatant studijų kryptį. Tačiau kartu su pagrindiniu, jo nuomone, tikslu N.Kalačiovas, manydamas, kad jo auklėtiniams archyvistams, ypač tiems, kurie pakliūs į provinciją, teks susidurti ne tik su rašytiniais šaltiniais, bet ir su daiktiniais, o galimas atvejis kad jiems bent pradžioje, teks būti ir vienimeliais archeologais apygardose, numatė jų archeologinį parengimą. Tačiau jis nekėlė uždavinio parengime sulyginti archeologiją su archyvistika, kuriai buvo teikiam pirmenybė.

I. Andrejevskio direktoriavimo metais pradeta skaityti slavų-rusų paleografijos, graikų paleografijos, numizmatikos, pirmąsias archeologijos, rusų diplomatikos ir kt. kursai [29]. 1896 m. dėstomų dalykų gerokai padaugėjo: bažnytinė archeologija, juridinės senienos, rusų, lotynų, graikų ir lenkų-lietuvių paleografija, pirmąsias senienos, istorinė geografija, numizmatika ir diplomatika. Mirus archyvistikos profesoriui I.Andrejevskii, institute kurį laiką nebuvo dėstoma nei archyvistikos teorija, nei praktika, o tai sukėlė protestus. Pastarajam profesoriui direktoriaujant vienas baigusių institutą - grafas Lanskojus - jo iniciatyva išvyko į užsienį, kur Paryžiuje baigė pilną kursą Ecole des chartes, susipažino su archyvistikos padėtimi Prancūzijoje ir Belgijoje. Tačiau, kai grįžo į Rusiją, I.Andrejevskis jau buvo miręs, ir institutas jo kelionės rezultatais nepasinaudojo. Į pirmą vietą iškilo bendras archeologinis parengimas. Archyvistikai jau skiriama tiek pat dėmesio, kaip ir kitiems dalykams [10].

Baigiant mokymo kursą 1886-1888 m. klausytojai laikydavo 6 baigiamuosius egzaminus - bažnytinės archeologijos, numizmatikos, archyvo mokslų, metrologijos, paleografijos bei senųjų aktų ir juridinių senienų skaitymu. Egzaminų skaičius, o ir patys dalykai kasmet keisdavosi. Štai vienos iš 1892-1898 m. sesijų egzaminų tvarkaraštis, liudijantis, kad per nepilną mėnesį klausytojai privalėjo išlaikyti šiuos egzaminus [11]:

balandžio 13 d. - juridinių senienų (prof. V.Sergejevičius)

balandžio 19 d. - bažnytinė archeologija (prof. N.Pokrovskis), numizmatika (d. A.Markovas)

balandžio 23 d. - archeologija (direkt. A.Truvorovas), archyvistika (d. A.Voronovas)

balandžio 27 d. - pirmykštės senienos ir archeologija (prof. N.Veslovskis), lenkų-lietuvių senienos (d. S. Golušteinis)

balandžio 30 d. - slavų-rusų paleografija (prof. A.Sobolevskis)

gegužės 4 d. - senovės istorinė geografija (prof. S.Seredoninas).

1904 m. laikyti šie egzaminai: istorinė geografija, archyvistika, paleografija ir archeologija, numizmatika, diplomatika, pirmykštė archeologija, krikščioniškoji archeologija, juridinės senienos, slavų senienos, lenkų-lietuvių senienos [12]. Karas nenutrūkė mokyimo proceso, 1915/16 m.m. N.Pokrovskis skaitė krikščioniškąją archeologiją, N.Veslovskis - pirmykštę archeologiją, A.Spicinas - istorinę geografiją, S.Goldšteinas - lenkų-lietuvių senienų kursus [13].

Kaip matyti iš instituto ataskaitų, paskaitų lankomumas labai svyravo. Pavyzdžiui, 1904/5 m.m. rudenį iš 565 instituto klausytojų kasdien paskaitose būdavo 500-100. Tik labai retais atvejais klausytojų būdavo mažiau.

Pirmaisiais instituto veiklos metais klausytojų būdavo nedaug, o egzaminus leikydavo tik dalis iš jų. Pavyzdžiui, 1893 m. I kurse egzaminus laikė 6, o II - 4 studentai, 1894 m. - atitinkamai 1 ir 8 studentai. 1893/4 m.m. pradžioje į I kursą įstojo 29 klausytojai, iš jų 4 katalikai. Deja, religija sąrašuose labai retai nurodoma, o tai vienas iš požymių, padedantis išskirti lietuvius, lenkus. Klausytojų skaičius iki 1895 m. padidėjo nuo 10 iki 50, o baigiančiųjų - nuo 3 iki 20. Į institutą pradėta priimti laisvuosius klausytojus - kitose aukštosiose mokyklose besimokančius studentus. Iki 1897 m. į institutą buvo įstoję 215 tikrųjų ir 186 laisvieji klausytojai, baigė institutą atitinkamai 62 ir 22. Vėliau studentų skaičius, kartu ir baigiančiųjų, gerokai padidėjo. 1902 m. institutą baigė 168 abiejų kategorijų klausytojai [14].

Turintieji aukštąjį išsilavinimą klausytojai, baigę institutą, tapdavo "tikraisiais Archeologų draugijos nariais", o neturintieji šio mokslo cenzo, ir baigus institutą, tegalėjo tapti "Archeologijos instituto bendradarbiais".

Bandyta įsileisti į institutą ir moteris. 1905 m. sausio 20d. instituto direktorius kreipėsi į Liaudies švietimo ministrą prašydamas leidimo priimti mokyti aukštąjį mokslą (Aukštuosius moterų kursus, Moterų medicinos institutą, Moterų pedagoginį institutą) baigusias moteris, tačiau vasario 10 d. atsakymas gautas neigiamas [15].

Studentų tautybę nustatyti gana keblu, nes pavardės ir vardai dažniausiai būdavo suslavinami. Kai nėra nuorodos į kilimo vietą, šiek

tiek padeda nurodoma stojančiojo ar besimokančiojo asmens tikyba ar socialinė kilmė. Negalima pasikliauti tik pavardės panašumu. Priklausymas vienai ar kitai religijai šiuo atveju dažnai padeda išvengti klaidos. Nes pavardės gali ir apgauti. Pavyzdžiui, Ivanas Ivanovičius Gintovt dar ne visuomet Jonas Gintautas, Jono. Šiuo atveju pasirodė, kad tai stačiatikis, generolo-majoro sūnus, gimęs Peterburgo gubernijoje, ir pavardė geriausiu atveju teprimena šio asmens protėvių kilmę. Beje, Gintautas baigiamuosius egzaminus laikė 1903 m.

Instituto studentų imatrikuliacijos knygos rasti nepavyko. Todėl pagrindinis šaltinis ieškant lietuvių studentų buvo pareiškimai, studentų sąrašai, egzaminų žiniaraščiai. Dar vienas šaltinis, leidžiantis ieškoti kraštiečių, yra išlikusi Instituto narių adresų knyga. Joje randami: V.Bučinskis, Bronislovas Budzinskis, Bronislovas Garšva (Elektrotechnikos instituto studentas), Vladimiras (Vladas) Domantovičius, Jonas Ivaškevičius, Jonas Kuraitis, Vikentijus (Vincas) Karoblis, Juozas Kurtinaitis, Boleslovas Novikas, Stanislovas Stankevičius, Mykolas Stankevičius, K.Šileiko. Buvo pradėta rinkti medžiaga instituto auklėtinių biografiniam žodynui parengti. Tačiau darbas nebaigtas. Jo išlikusioje medžiagoje taip pat galima rasti lietuviškų ar iš Lietuvos kilusių kitataučių pavardžių. Tarp jų mokytojas Povilas Smalys, komercinės mokyklos dėstytojas Vladimiras Margolis [16].

Nuo XX a. pr. lietuviškų pavardžių pagausėjo, nors nustatyti tikslų būtent lietuvių skaičių nėra galimybių. Todėl žemiau pateikiami keli tyrinėtini atvejai.

Tarp 1900 m. stojusių su Lietuva sietini Juozapas Voičinskis, Vladimiras (Vladas) Kovas (abu baigę Peterburgo universitetą), Petras Korckis bei Petras Krepsas. Tarp 1901 m. stojusių randam Peterburgo universiteto studentus Stanislovą Bortkevičių, Valentina Dogelį, kelių susisiekimo inžinierių instituto II kurso studentą Aleksandrą Veličko. Instituto adresų knygoje 1901/2 m.m. randam įrašytas Stanislovo Bortkevičiaus ir Jono Spifario pavardės. Tarp 1902 m. laikusių egzaminus buvo laisvas klausytojas Jonas Lukaševičius.

Laisvųjų klausytojų 1903 m. sąrašuose randame J. Augustovskį, Kazakevičių, I. Maliūgą, F. Burakevičių, B. Garšvą, A. Kubilių. Tarp 1904 m. laikusiųjų egzaminus V. Aleksandrovičius, S. Boguševičius, E. Genzelis, I. Kuraitis, I. Luckevičius, D. Šileiko, Bučinskis, Jamontas.

1905 m. laisvaisiais klausytojais panoro būti Vincas Burakevičius, Jonas Stackevičius (Peterburgo universiteto Fizikos-matematikos fakulteto

ketvirtakursiai), to paties universiteto Teisės fakulteto ketvirtakursis Stanislovas Šimkevičius, egzaminus laikė F. Burakevičius. Tarp 1906 m. pateiktų pareiškimų yra ir Vinco Karoblio pavardė bei 1899 m. Maskvos universiteto jam išduotas provizoriaus pažymėjimas. Tarp 1910 m. užsirašiusiųjų laikyti egzaminus - Melchioras Šlenis, Charkovo universiteto auklėtinis, tarp 1913 m. laikiusiųjų egzaminus - Eugenijus Briedis, baigęs Peterburgo universitetą, tarp 1916 m. egzaminus laikiusiųjų 64 studentų randam Eduardo Bartkevičiaus, universiteto studento, pavardę [17].

Kaip sekėsi mokyti, pilnų žinių nėra. Fragmentiškai tegalim pasakyti, kaip įvairiais metais buvo laikomi egzaminai. Išlikę duomenys, kad 1908 m. V. Karoblis išlaikė 5 egzaminus (rusų paleografiją, diplomatiką bei archeografiją - patenkinamai, pirmąją archeologiją bei numizmatiką - pakankamai patenkinamai), turintis namų mokytojo profesiją P. Smailys - 10 (pirmąją archeologiją, istorinę geografiją, juridines senienas - patenkinamai, rusų paleografiją, krikščioniškąją archeologiją, archeografiją, slavų paleografiją, numizmatiką, diplomatiką, archyvistiką - pakankamai patenkinamai). Abu jie nustatytu laiku nelaukė lenkų-lietuvų senienų kurso egzamino [18]. Pažymėtina, kad egzaminuodavo dviese, dalyko dėstytojas - egzaminatorius bei asistentas.

Tarp studijuojančių buvo ir kitų tautybių Lietuvos gyventojų. Pavyzdžiui, 1901 m. stojo mokyti Kauno gub. Novoaleksandrovsko apskrities miestelėnas Josifas Leibovičius Bermanas. Jis buvo baigęs Vyriausiąją Šv. Petro vokiečių realinę mokyklą Peterburge. Tarp instituto klausytojų galima rasti ir iš Lietuvos kilusių kitataučių. 1900 m. Vilniaus gubernijoje gimęs atsistatydinusio majoro sūnus Grigorijus Kovalevskis pateikė pareiškimą, prašydamas priimti laisvuju klausytoju. Jis iki tol jau buvo baigęs Kijevo Vladimiro kadetų korpusą, Aleksandro karo mokyklą, Nikolajaus Generalinio štabo akademiją. Stodamas į institutą jis dirbo Karinių mokymo įstaigų vyriausiosios valdybos stalo viršininko pavaduotoju ir turėjo armijos pėstininkų poručiko laipsnį. Gaudamas 1125 rb algų jis galėjo laisvalaikį skirti savojo pomėgio studijoms [19].

Instituto įkūrėjas norėjo ir nuolat sėkė, kad, kaip jis nurodė vienoje iš savo kalbų, "archeologijos institutas būtų vieta, kur bendrautų direktorius, profesoriai, nariai, klausytojai ir apskritai jam prijaučiantys sostinės archyvistai, kur jie asmeniškai suartėtų su provincijos veikėjais" [20]. Todėl institute buvo praktikuo-

jami vieši posėdžiai ir savaitiniai susirinkimai, kuriuose skaitomi pranešimai, referatai ar paprasčiausiai diskutuojama, dažniausiai archyvistikos klausimais.

Atvirų sekmadienių paskaitų paklaustyti susirinkdavo ne tik dėstytojai, instituto nariai bei klausytojai, bet ir platesnė visuomenė. Kai kurios temos siejosi su Lietuvos istorija. Iš jų galima paminėti instituto bendradarbio V. Voevodkio 1906.12.17 paskaitą "Didysis Lietuvos kunigaikštis Vytautas ir jo laikmetis" [21].

Mokslo metų pabaigoje, pasibaigus egzaminams, institute būdavo organizuojamas baigiamasis aktas, kurio metu skaitydavo platesnio pobūdžio paskaitas. Paskutinįjį pavasarį prieš karą (1914 m.) tokio baigiamosio akto metu S. Goldšteinas skaitė paskaitą tema "Valstybės gynybos klausimai Lietuvos didžiojoje kunigaikštystėje pagal Lietuvos statutą". Iš išlikusio S. Goldšteino 1914.04.14 laiško N. Pakrovskui galima atkurti šios paskaitos planą. Iš pradžių buvo aptariamas statutai kaip Lietuvos teisės paminklas. Toliau kalbėta apie temas iškeltus klausimus toje epochoje bei jų kodifikaciją atitinkamais teiginiais ir normomis statute ir tai, kas liko už statuto rėmų, bet buvo įteisinta kitais dokumentais. Pabaigoje aptartas Lietuvos statuto santykis su pirmuoju Romanovų dinastijos teisiniu dokumentu - caro Aleksejaus Michailovičiaus 1649 m. "Uloženija..." - ir su seniausiu rusų teisės paminklu - Rusų tiesa" [22].

Trečiojoje "Vestnik archeologii i istorii" laidoje buvo išspausdintas N. Krečinskio straipsnis "Lietuviškos pagoniškosios dievybės" [23].

Archeologijos institutas stengėsi koordinuoti senienų, visų pirma archyvų, kaupimo darbą, padėdavo parinkti darbuotojus. Tai susiję ir su Lietuvoje veikusiomis įstaigomis.

Didėjant instituto autoritetui, būdavo atsižvelgiama į jo nuomonę vienu ar kitu su senienų ir archyvų tvarkymu susijusiu klausimu. Jo atstovai buvo įtraukiami į įvairias komisijas. Šio instituto atstovai dirbo ir komisijoje, turėjusioje garantuoti sėkmingą Vilniaus centrinio archyvo veiklą [24]. 1886 m. susirašinėta su Valstybės išdo departamentu dėl Vilniaus išdo palatos dokumentų perdavimo Archeologijos institutui. Pastarasis pretendavo į visą archyvą, tuo tarpu valdininkai nebuvo suinteresuoti atsakyti viso archyvo. 1888.09.06 Vilniaus, Gardino, Minsko ir Kauno gubernijų centrinio senųjų knygų archyvo archyvaras J. Sprogis prašė instituto rekomenduoti specialistą laikinuju archyvaro padėjėju bei vertėju šiame archyve. Nurodoma ir busimoji darbuotojo alga -

500 rb plus 20% (t.y. 100 rb) kontribucijų iš vietos dvarininkų [25].

Buvo aptariamas ir Lietuvos metrikos klausimas [26].

Pažymint J. Sprogio tarnybinės ir mokslinės veiklos 50-metį 1913 m., Institutas jį išrinko savo garbės nariu [27].

Mums ypač svarbus šio instituto ryšys su Kauno gubernijos mokslinės archyvinės komisijos steigimu.

1912.09.29 Kauno gubernatorius kreipėsi į Archeologijos institutą, klausdamas ar šis neprieštaraus komisijos kūrimui. Prie šio rašto pridėti dokumentai atskleidžia vieną iš Kauno kultūrinio gyvenimo akimirkų. Iš jų aiškėja, kad 1912.09.15 Kauno gubernatorius sukviėtė pasitarimą ir pats jame dalyvavo. Iš viso dalyvavo 49 asmenys. Gubernatoriui atidarius pasitarimą, pranešimą perskaitė Rezanės gubernijos mokslinės archyvinės komisijos narys, Kauno išdo palatos valdytojas, valstybės patarėjas A. Nedošvinas, kuris siūlė kurti jau kitose gubernijose veikiančių komisijų pavyzdžiu gubernijos mokslinę archyvinę komisiją. Jo nuomone, tokios komisijos pagrindinis uždavinys - "rinkti ir saugoti senienas gubernijos ribose" [31]. Šis prašymas pagrįstas caru, vyriausybės ir vidaus reikalų ministro nurodymais bei cirkuliarais.

Kartu pateiktas norinčiųjų stoti į komisiją narių sąrašas. Tai 23 valdininkai, tarp jų Kauno vicegubernatorius Aleksejus Kozlovas, 7 mokytojai ir švietimo darbuotojai, tarp jų moterų ir vyrų gimnazijų direktoriai; 4 dvasininkai, tarp jų seminarijos rektorius Jonas Maculevičius (Mačiulis-Maironis), Kazimieras Šaulys, Kazimieras Prapuolenis; 7 kariškiai, 3 gydytojai, tarp jų Rokas Šliupas ir Jurgis Alekna; 2 žurnalistai; 1 inžinierius ir 2 asmenų užsiėmimas nenurodytas.

Archeologijos instituto direktorius 1912.10.20 raštu Nr. 308 pranešė Kauno gubernatoriui, kad neprieštaraus Gubernijos mokslinės archyvinės komisijos ir Istorinio archyvo steigimui Kauno mieste [28].

Po 1917 m. revoliucijos Archeologijos institutas nenutraukė savo veiklos. Jis reorganizuojamas į aukštąją mokymo įstaigą, rengiančią specialistus - rašytinių ir materialinės kultūros paminklų tyrinėtojus. Taigi I kursas skiriamas bendrajam parengimui, o nuo II kurso įvedamos 3 specializacijos: archeografijos, archeologijos ir meno istorijos. Kaip atskira mokslo įstaiga institutas išsilaikė iki 1922 m., kai buvo sujungtas su Petrogrado universitetu. Susijungimo išvakarėse institutui vadovavo S. Platonovas. Jau po susijungimo su Petrogrado valstybinio

universitetu Visuomeninių mokslų fakulteto Archeologijos skyriuje taip pat randama studentų lietuviškais pavardėmis (pvz., Dūkšta-Dūkštinskis), o tarp dėstytojų buvo instituto auklėtinis, senovės Rytų archeologijos profesorius V. Šileiko [29], profesoriavęs dar institute [30].

Iš asmenų, kurie mokėsi Archeologijos institute, dėl Rusijos vykdytos nacionalinės politikos retas kuris galėjo sugrįžti į Lietuvą. Tik nedaugelis, pergyvenę karo ir porevoliucinių kovų baisumus, išliko ir parvažiavo į Nepriklausomą Tėvynę. O ir iš grįžusių tik mažuma (pvz., Vladas Nagevičius, baigęs institutą 1904 m.) dirbo archeologijos srityje.

LITERATŪRA

1. О распространении по губерниям сведений об археологическом институте // Ленинградский исторический архив. Ф. 119. Оп. 1. Д. 1. Л. 2^a.
2. С.-Петербургские ведомости, 1877. № 242.
3. Об учреждении в С.-Петербурге Археологического института // ИА. Ф. 119. Оп. 1. Д. 6. Л. 24.
4. Протоколы заседаний Совета и правления института за время управления учредителя и первого директора Николая Васильевича Колачова // Там же. Д. 11. Л. 1.
5. Об изменении и дополнении Высочайше утвержденного в 23 день июля 1877 года Положения об Археологическом институте // Там же. Д. 37. Л. 11.
6. Материалы по празднованию 25-летнего юбилея Археологического института // Там же. Д. 619. Л. 4-5, 8.
7. Mulevičius L. Rangai // Lietuvos istorijos metraštis 1983 metais. V., 1984. P. 117.
8. Докладная записка о преобразовании Археологического института // ИА. Ф. 119. Оп. 1. Д. 70. Л. 9.
9. Материалы по празднованию 25-летнего юбилея Археологического института // Там же. Д. 619. Л. 3.
10. А. Львов. Нужен ли Археологический институт в С.-Петербурге и какой именно // Там же. Д. 616. Л. 1-2.
11. Протокол испытаний слушателей Археологического института // Там же. Д. 39. Л. 54.
12. Расписание экзаменов // Там же. Д. 166. Л. 1.
13. Отчеты о состоянии Института // Там же. Д. 385. Л. 7.
14. О результатах экзаменов слушателей Археологического института // Там же. Д. 58. Л. 20, 31; Список слушателей Археологического Института 1-го курса в 1893/4 учебном году // Д. 30. Л. 21-22; Докладная записка о преобразовании Археологического Института // Д. 70. Л. 39.
15. Переписка института с разными лицами и учреждениями // Там же. Д. 174^a. Л. 3, 5.
16. Прошения разных лиц о зачислении их в вольнослушатели института // Там же. Д. 97. Ч. 2. Л. 275; Адресная книга членов Археологического института // Д. 475. Л. 3, 11, 15, 20, 22, 24, 31, 35, 45, 47, 58; Сведения в Комиссию общих дел об окончивших Археологический институт для составления биографического словаря // Оп. 2. Д. 50.
17. Прошения разных лиц о зачислении их в действительные слушатели института // Там же. Оп. 1. Д. 92. Ч. 1. Л. 92, 187, 226, 256; Прошения разных лиц о зачислении их в вольнослушатели института // Д. 97. Ч. 1-2. Л. 119, 137, 199, 384; Алфавитная книга // Д. 476. Л. 5, 40; Об экзаменах и переэкзаменовках слушателей ин-та // Д. 130. Л. 2-8; Список вольнослушателей // Д. 164. Л. 50-51; Список слушателей С.-Петербургского Археологического Института в 1904 году // Д. 166. Л. 2-9; Прошения лиц принятых в вольнослушатели Института в 1905 году // Д. 172; Об экзаменах и переэкзаменовках слушателей С.-Петербургского Археологического института // Д. 176. Л. 2, 3; Прошения лиц принятых в действительные слушатели Института в 1906 году // Д. 184. Л. 81, 82; Об экзаменах в 1910 году // Д. 277. Л. 2; Об экзаменах в 1913 году // Д. 367. Л. 4; Экзаменный список слушате-

лей Имп. Петроградского Археологического института в 1916 году // Д. 450. Л. 1-2.

18. Об экзаменах в Императорском Археологическом институте в 1908 году // Там же. Д. 226. Л. 1, 2, 5, 6, 11, 24, 25, 30, 35, 39, 40, 41, 42, 52, 58, 76.

19. Прошения разных лиц о зачислении в вольнослушатели института // Там же. Д. 97. Ч. 1. Л. 119; Прошения разных лиц о зачислении их в действительные слушатели института // Д. 92. Ч. 1. Л. 214.

20. А. Львов. Нужен ли Археологический институт в С.-Петербурге и какой именно // Там же. Д. 616. Л. 1.

21. Переписка института с разными лицами и учреждениями // Там же. Д. 174^а. Л. 125.

22. Письмо от 16 апреля 1914 г. С.М. Гольдштейна Н.В. Покровскому // Там же. Д. 398. Л. 1.

23. Общая переписка Археологического Института с разного рода учреждениями и отдельными лицами // Там же. Д. 4. Л. 140.

24. Высочайше учрежденной Комиссии по вопросу о мерах к успешной деятельности Киевского и Виленского центральных архивов // Там же. Д. 140.

25. О принимаемом Археологическим институтом участии по приведению в порядок и описанию архивов разных ведомств и частных лиц, музеев и других хранилищ // Там же. Д. 3.

26. По предложению о передаче в Московский архив Министерства Юстиции актов и документов, хранящихся в Литовской метрике при 3-им Департаменте правит. Сената // Там же. Д. 24.

27. Отчет о состоянии Императорского С.-Петербургского Археологического Института за 1913 год // Там же. Д. 406. Л. 8.

28. По Ковенской губернской ученой архивной комиссии // Там же. Д. 591.

29. Список студентов Археологического отделения ФОН // Там же. Д. 624. Л. 24; Список профессоров и преподавателей Археологического отделения ФОН на 1922-23 учебный год // Л. 59.

30. Разные // Там же. Д. 627. Л. 1.

PETERSBURG INSTITUTE OF ARCHAEOLOGY AND LITHUANIA

ALBINAS VISOCKIS

SUMMARY

The lack of higher educational institutions forced representatives of Lithuanian intelligentsia to seek education in other countries at the end of the 19th and the beginning of the 20th centuries. However, ties between Lithuania and the Petersburg Institute of Archaeology have not been studied yet by our historians. That is why the survey of the activities of the Petersburg Institute of Archaeology, its ties with Lithuania, with its history, with the representatives of intelligentsia is presented in this article on the basis of the documents (F 119) kept in Leningrad's historical archive.

In 1877 attempts were made to start the Institute of Archeology and among others the governors of Vilnius and Kaunas were requested to assist in propagating it. With the help of senator N. Kalachov the institute started its activities in 1878 as a private school. Admission was free of charge. Initially only graduates of higher educational institutions were admitted there, but later other students were allowed to attend the lectures. The institute got state grant and became a state educational institution. The number of professors and students increased. Among many other subjects the course of Polish-Lithuanian antiquities was included.

Student's names often had Slavic inflections and this presents certain difficulties in distinguishing Lithuanians among them. Because of the lack of the data about their

birthplace we took into consideration their religion and social origin. These factors allow us to state that quite a lot of Lithuanians studied there (B. Garšva, J. Kuraitis, J. Kurtinaitis, P. Smalys, V. Kovas, V. Karoblis, etc.) as well as inhabitants of Lithuania of other nationalities.

The institute held public sittings and lectures which were attended by the general public. Some of the lecturers studied the history of Lithuania (e.g., The Grand Duchy of Lithuania when ruled by Vytautas, etc.).

The Institute of Archaeology tried to coordinate the work of preserving antiquities. It had close ties with similar institutions in Lithuania. There exist some documents about the province's Scientific Archival Commission and Historical Archive established in Kaunas in about 1912.

After the revolution the Institute of Archaeology was reorganized and in 1922 it was joined to the Petersburg University.

This institute did not make any greater influence upon the further development of Lithuanian archaeological studies because of World War I and the following events. Nevertheless, it is an inseparable part of the history of Lithuanian archaeology and archives.